

A Comparative Study of Educational Justice Policy in Malaysia and Iran

Hamed Asghari Behambari*

Teacher, M.A. Student in Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran

(Received: June 19, 2023; Accepted: July 15, 2023)

Abstract

This study aimed at comparing the educational justice of Iran and Malaysia. This qualitative research adopted a comparative survey approach which followed the analytical-inductive method using Bereday's (1964) model containing four stages of description, interpretation, juxtaposition, and comparison. The selection of the countries under study was based on the strategy of "different social systems, different educational outcomes." The reason for choosing Malaysia was the significant cultural and social similarities with Iran, such as being predominantly Muslim, having a multi-ethnic society, and a focus on educational reforms. The required data were collected from library documents, websites of the Ministry of Education and universities, and statistical and information institutions in Iran and Malaysia. The five dimensions of educational justice, namely, opportunity justice, process justice, outcome justice, behavioral justice, and financial justice, were employed as the bases of comparison. The results indicated that the two systems were different in terms of students' access to quality education, allocation of budget, and teaching basic skills, and they were similar in terms of focusing on moral principles, net enrollment rates, and infrastructure development in higher-order documents. It is recommended that Iran enhances transparency and precise monitoring of the components of educational justice to accelerate its progress and development in this domain.

Keywords: Comparative study, Educational justice, Iran, Malaysia.

* Corresponding Author, Email: asghari.hamed@gmail.com

مطالعه تطبیقی سیاستگذاری عدالت آموزشی در مالزی و ایران

حامد اصغری بهمبری*

دبیر، دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۴)

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تطبیقی عدالت آموزشی ایران و مالزی است. این پژوهش کیفی، پیمایشی تطبیقی (مقایسه‌ای) است و با روش تحلیلی-استنباطی، با استفاده از الگوی تطبیقی بردی بوده که دارای چهار مرحله توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه انجام گرفته است. جامعه آماری شامل کلیه اسناد و اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به سؤال از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای بوده است. برای انتخاب کشورهای مورد مطالعه از استراتژی «نظام‌های اجتماعی متفاوت، برون‌داد آموزشی متفاوت» استفاده شد. علت انتخاب مالزی شباهت‌های فرهنگی و اجتماعی زیاد مثل مسلمان بودن، ساختار چندقومیتی جامعه و تمرکز دو کشور در اصلاح و پیشرفت نظام آموزشی است. اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به سؤالات از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، سایت‌های وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و مؤسسات آمار و اطلاع‌رسانی ایران و مالزی به دست آمده است. از ۵ مؤلفه عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی برای مقایسه عدالت آموزشی در دو کشور استفاده شده است. نتایج نشان داد در میزان دسترسی دانش‌آموزان به آموزش با کیفیت، میزان تخصیص اعتبارات و آموزش مهارت‌های اساسی تفاوت و در تأکید بر اصول اخلاقی، نرخ خالص ثبت نام و عزم توسعه زیرساخت‌ها در اسناد بالادستی بین دو کشور در بحث عدالت آموزشی شباهت وجود دارد. توصیه می‌شود ایران با تقویت شفافیت و رصد دقیق مؤلفه‌های عدالت آموزشی، روند پیشرفت و توسعه خود را در این محور سرعت بخشد.

واژگان کلیدی: ایران، عدالت آموزشی، مالزی، مطالعه تطبیقی.

مقدمه

عدالت به برابری و پاسخگویی به نیازهای همه افراد به صورت عادلانه بدون تبعیض اشاره دارد. تعریف کامل عدالت یک مسئله پیچیده است و از منظرهای مختلف زندگی مثل فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و قانونی ممکن است، متفاوت باشد. در مفهوم عدالت، باید تمام افراد برای دستیابی به شرایط مساوی و برابری در سطح جامعه، حقوق فرصت‌های یکسانی داشته باشند. در واقع، عدالت یکی از مفاهیم اساسی انسانی است که از ابتدای زندگی گروهی انسان‌ها تا امروز مورد بحث و بررسی قرار گرفته است (رستما، ۱۴۰۰). عدالت به عنوان اصل و ارزشی که همه جوامع و حکومت‌ها برای پاسخگویی به نیازهای انسانی باید مهم بدانند و در همه موقعیت‌ها باید برآورده شود، شناخته می‌شود. در دین اسلام، مفهوم عدالت بسیار حائز اهمیت است و به شدت تأکید بر آن شده است. در قرآن، خداوند به عنوان ذینفع مطلق از عدالت و برابری بین مردم، خصوصاً در شأن حقوق اجتماعی، یاد می‌کند و بر تمام افراد و مسئولین تأکید دارد که با وجود تفاوت‌های طبیعی میان انسان‌ها، همه آنان باید در برابر قوانین و حقوق مساوی باشند و هیچ‌گونه تبعیضی در بین آن‌ها قائل نباشند (باقری و نجفی، ۱۳۸۷). رسول اکرم (ص) نیز برای برقراری عدالت اسلامی و منع التمییز و تبعیض در همه ابعاد، به شدت تأکید کردند و همیشه تلاش می‌کردند تا همه افراد از هر قشری با هیچ تبعیضی روبه‌رو نشوند. در دین اسلام، عدالت یکی از اصول بنیانی و پویایی است که همواره برای پاسخگویی به نیازهای انسانی در جامعه قابل بهره‌برداری است (محمدی و حسینی صدر، ۱۳۹۸).

یکی از مهمترین نیازها و توقعات هر جامعه نیاز به آموزش است. از اینجا است که عدالت آموزشی به عنوان یکی از مهمترین و پیچیده‌ترین نمودهای عدالت مطرح می‌شود. یکی از مؤثرترین راه‌های تحقق عدالت اجتماعی، تأمین فرصت‌های یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه به آموزش و پرورش است (حسینی، ۱۳۹۷). در مفهوم عدالت آموزشی، دسترسی به آموزش، پیشرفت در آموزش و دستیابی به نتیجه آموزشی، برای همه افراد بدون تبعیض و برابری فراهم می‌شود. به عبارت دیگر، در سیستم آموزشی عادلانه، همه دانش‌آموزان باید به همان اندازه و شرایط، دسترسی به منابع و تجهیزات آموزشی، فرصت‌های آموزشی و ارزیابی آموزشی داشته باشند. در محیط‌های

آموزشی زمانی عدالت تحقق می‌یابد که یادگیرندگان از طریق درونداها و فرایندها در مدارس، بتوانند اهداف علمی، اعتقادی، اجتماعی و آموزشی را کسب کنند (یمنی، شاطرجلالی و اقبالی^۱، ۲۰۱۷). در حالی که مسأله عدالت آموزشی از دهه‌های ۵۰ و ۶۰ میلادی در جوامع غربی مطرح شده، اما در کشورهای در حال توسعه مورد توجه کافی قرار نگرفته است (حسینی^۲، ۲۰۱۰). عدالت آموزشی به معنای تداوم بدون تفاوت در فرایند آموزش بدون تبعیض و نیز فراهم کردن فرصت‌های آموزشی مساوی برای همه است. به عبارت دیگر، سیستم آموزشی عادلانه باید فرصت‌های آموزشی و ارزیابی آموزشی را برای همه دانش‌آموزان فراهم کند، بی‌توجه به جنسیت، نژاد، مذهب، ثروت و محیط اجتماعی آن‌ها در این سیستم، هیچ‌کس به دلیل عواملی مانند محل تولد، قومیت و تفاوت‌های فرهنگی محروم نشده و همه در مساوات دسترسی به منابع و فرصت‌های آموزشی دارند. به عبارت دیگر، اصل عدالت آموزشی فرض می‌کند که همه دانش‌آموزان برابر از حق دسترسی به منابع آموزشی بهره‌مند می‌شوند. از آنجا که تمام دانش‌آموزان شایسته دسترسی به منابع و مواد آموزشی متناسب با قابلیت‌های خود هستند، سیستم آموزش باید برای آن‌ها فرصت‌هایی را مهیا کند تا به همین میزان پیشرفت کنند. برای مثال، دانش‌آموزان با شرایط گوناگون، از طریق یک آزمون و کلاس درس واحد، به یک منبع تحصیلاتی مشابه، پتانسیل پیشرفت مشابه داشته باشند (نورول-اوانی، هزلینا و یوکه-می^۳، ۲۰۱۱). عدالت آموزشی شامل ابعاد زیادی است که باید در طراحی و اجرای سیستم آموزشی مورد توجه قرار گیرد. برای مثال، عدالت آموزشی شامل مواردی چون دسترسی برابر به منابع و تجهیزات تحصیلی، فرصت‌های آموزشی برابر، کیفیت آموزش برابر، متصل کردن آموزش به نیاز محیطی و اجتماعی و مواردی از این دست است (اسلامی هرنندی، کریمی و نادى، ۱۳۹۸).

در گذشته پژوهش‌هایی راجع به عدالت آموزشی، ابعاد و مؤلفه‌های عدالت آموزشی و شرایط ایران درباره عدالت آموزشی صورت پذیرفته است. از جمله صفار حیدری و حسین‌نژاد (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «رویکردهای عدالت آموزشی» بیان می‌کنند که سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش بر بنیاد رویکرد آرمانگرا و بر اساس آمیزه‌ای از خوانش ایدئولوژیک از دین تدوین شده

-
1. Yamani, Shaterjalali & Eghbali
 2. Hosseini
 3. Nurul-Awanis, Hazlina & Yoke-May

است. از این رو، به نظر می‌رسد که سند در تحقق عدالت آموزشی دارای چالش‌هایی است. حسینی (۱۳۹۷) می‌گوید آموزش به عنوان رکن ترقی و پیشرفت یک کشور در صورتی فراگیر خواهد شد که عدالت آموزشی در سیستم آموزش و پرورش و نهادهای آموزشی دیگر حاکم شود. عدالت آموزشی یعنی بهره‌گیری همه استعدادهای کشور از امکانات متناسب با نیازهایشان و تحقق این آرزوی دیرین مستلزم اراده قوی و همه‌جانبه‌نگر است. اکبرزاده، قائدی و صالحی (۱۳۹۹) با تحلیل گفتمان دولتمردان ایران به این نتیجه رسیده‌اند در ایران پس از انقلاب بیش از هر چیز بر اساس مقوله نیاز و در بعد عدالت کمی در آموزش پیشرفت حاصل شده است. رستما (۱۴۰۰) می‌گوید در سند تحول بنیادین وزارت آموزش و پرورش بسط و گسترش عدالت آموزشی از راهبردهای اصلی است و توسعه آموزش و پرورش با کیفیت برای تمامی گروه‌های هدف تعیین شده است. اما رویکرد محوری این سند راهبردی، عدالت تربیتی است. در سال‌های اخیر شاهد علاقه و گرایش پژوهشگران به مطالعات تطبیقی بوده‌ایم. چرا که با بررسی شرایط سایر کشورها می‌توان درس‌های بسیار خوبی برای مواجهه و رویارویی و حل مشکلات داخلی فرا گرفت. قطعاً اندیشمندان هر جامعه می‌توانند با درک دقیق از تشابهات و تفاوت‌های موجود بین دو کشور تجربیات دیگر کشورها را به عنوان اندوخته‌ای گرانقدر در سیاستگذاری و اداره کشور خود لحاظ کنند. از این رو، در سال‌های اخیر پژوهش‌ها و مطالعات تطبیقی زیادی در حوزه آموزش و پرورش صورت پذیرفته است. زمانی و قصاب‌پور (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای تطبیقی به مقایسه مدارس ایران و مالزی از لحاظ تأسیس مدارس هوشمند و استفاده از فناوری‌های نوین پرداختند. صمدی و همکاران (۱۳۹۴) به مطالعه تطبیقی فعالیت‌های فوق برنامه در مقطع ابتدایی ایران و مالزی پرداختند. نظری (۱۴۰۱) در بررسی تطبیقی فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام تربیت معلم ایران و مالزی می‌گوید دو کشور تلاش زیادی دارند که بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات را در برنامه درسی تربیت معلم خود جای دهند. اما در بررسی تطبیقی ایران و مالزی در عدالت آموزشی، پژوهش خاصی صورت نپذیرفته است. لذا در این مقاله سعی شده تا بین ایران و مالزی مقایسه‌ای تطبیقی درباره عدالت آموزشی صورت پذیرد. پس سعی در تبیین مهمترین مؤلفه‌های عدالت آموزشی داریم. ایده اصلی مؤلفه‌های مشخص شده برای مقایسه، از دایره المعارف فلسفه استنفورد (۲۰۲۳) اخذ شده است. هدف این مقاله، مقایسه

تطبیقی ایران و مالزی در مؤلفه‌های عدالت آموزشی است. براساس دایره المعارف فلسفه استنفورد (۲۰۲۳) مهم‌ترین مؤلفه‌های عدالت آموزشی شامل عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی است. در ادامه، به توضیح این مؤلفه‌ها می‌پردازیم.

۱. **عدالت فرصت آموزشی**^۱: هدف اصلی این مؤلفه، فراهم کردن فرصت‌های بهینه آموزشی بدون هیچگونه محدودیتی برای همه دانش‌آموزان است. این به معنای برابری دسترسی همه دانش‌آموزان به منابع و توانایی‌های آموزشی است. اصل عدالت فرصت مستلزم نبود هرگونه تبعیض در فرایند دسترسی به آموزش است. این بدان معنا است که تمام دانش‌آموزان باید بتوانند با داشتن شرایط کافی و بدون محدودیت به منابع و تجهیزات آموزشی دسترسی پیدا کنند. این شرایط می‌تواند شامل منابع مالی، فیزیکی و دیگر امکانات لازم برای دسترسی درست به آموزش باشند (اسلامی هرندی، کریمی و نادى، ۱۳۹۸). عدالت فرصت، یکی از اصول ضروری عدالت آموزشی است که به نبود هرگونه تبعیض در دسترسی به آموزش و تحصیل اشاره دارد. هدف این مؤلفه از طراحی یک سیستم آموزشی بهینه، ایجاد فرصت‌های یکسان برای دسترسی به آموزش برای تمام دانش‌آموزان است، به گونه‌ای که هیچ دانش‌آموزی به دلیل ویژگی‌های ظاهری، شرایط اقتصادی، جنسیت، فرهنگ و مذهبی و... از فرصت دسترسی یافتن به آموزش با کیفیت محروم نشود. با این حال، باید توجه داشت که برای ایجاد فرصت‌های عادلانه، نیاز به معرفی استراتژی‌هایی همچون بورسیه‌های تحصیلی، کمک هزینه‌ای و تنظیم برنامه‌های آموزشی براساس ظرفیت‌های دانش‌آموزان مختلف است. در یک جمله عدالت فرصت، به معنای نبود هرگونه تبعیض و تضمین دسترسی همه دانش‌آموزان به منابع و امکانات آموزشی است که برای رسیدن به آموزش کافی و به موقع لازم است.

۲. **عدالت روند آموزشی**^۲: در این مؤلفه، همه دانش‌آموزان باید در روند رشد و پیشروی تحصیلی، به میزان مشابه امکانات داشته باشند و با دسترسی به منابع آموزشی، تجهیزات، اساتید و

1. Educational Opportunity Justice

2. Educational Process Justice

معلمان، در مسیر آموزش گام بگذارند. اصل عدالت روند آموزشی مستلزم ایجاد شرایطی است که همگان با دسترسی به منابع و تجهیزات آموزشی متناسب، در روند پیشرفت خود به صورت برابر پیشرفت کنند. برای مثال، تمام دانش‌آموزان باید به برنامه‌های آموزشی و منابع مرتبط دسترسی داشته باشند تا با سرعتی برابر مسیر تحصیلی خود را طی کنند. عدالت روند آموزشی به این معنا است که همه دانش‌آموزان باید با استفاده از منابع و تجهیزات آموزشی یکسان، در مسیر پیشرفت و تحصیلی خود به میزان برابر پیشرفت کنند (رستما، ۱۴۰۰). در کل، اصل عدالت روند آموزشی همیشه به منظور تضمین توانایی دانش‌آموزان در ورود و پیشرفت در سطوح آموزشی مختلف است.

۳. عدالت نتیجه آموزشی^۱: در پیروی از اصل عدالت نتیجه آموزشی، مهمترین هدف، پاسخگویی به نیازهای آموزشی دانش‌آموزان و تضمین کیفیت در بین دانش‌آموزان است. به این معنا که هر دانش‌آموز برای پیشرفت خود به مرحله بعدی، دستاوردهای پایداری در مهارت‌ها و توانایی‌های اصلی و کاربردی به دست آورده باشد. عدالت نتیجه آموزشی، به فرایندی اطلاق می‌شود که هدف آن، رسیدن به نتایج آموزشی بدون تبعیض ناشی از نژاد، جنسیت، مذهب، اقتصاد و امکانات، شرایط خانوادگی، محیط اقتصادی و اجتماعی و سایر عوامل است و به این معنا است که هر دانش‌آموز، باید قابلیت برابر در تمامی مرزهای جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی در میزان پیشرفت و دستاوردهای خود داشته باشد (صالح و ولارد^۲، ۲۰۱۹). همچنین، آموزش و پرورش باید تمام نیازهای خود را برای ارزیابی دانش‌آموزان در هر مرحله فراهم آورد و باید بر این اساس، هر دانش‌آموز به آن توانایی برسد که بتواند در جامعه نقش مفیدی را ایفا کند. عدالت نتیجه آموزشی می‌تواند به این صورت بهبود پیدا کند که کل فرایند پرورش و آموزش به نحوی طراحی شود که برای همگی بهترین شرایط فراهم شده باشد، بدون توجه به تفاوت‌ها مثل فرهنگ، نژاد، جنسیت و دیگر فاکتورهای تفکیک بر اساس شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی (نوردین^۳، ۲۰۱۸).

۴. عدالت رفتاری^۴: سیستم آموزشی و مدارس باید روابط حسنه اجتماعی را بسط دهد. بدین معنا که با همه دانش‌آموزان محترمانه و عادلانه رفتار شود. وجود رفتار عادلانه و محترمانه برای تمام

1. Educational Outcome Justice
2. Salleh & Woolard
3. Nooruddin
4. Behavioral Justice

افراد، دامنه عدالت رفتاری را از خود نشان می‌دهد. عدالت رفتاری، به فرایند ارزیابی و رعایت حقوق همگان در محیط آموزشی و به‌خصوص دانش‌آموزان، توجه می‌کند. قطعاً این مؤلفه می‌تواند شامل حفظ روابط سالم و پایدار، رعایت اخلاق در محیط آموزشی و از همه مهمتر، رفتار عادلانه و محترمانه از منظر برابری و احترام به تمامی افراد محیط آموزشی شامل دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان و همه دیگر افراد این محیط باشد. هدف از رعایت عدالت رفتاری در آموزش و پرورش ایجاد فرهنگ برابری و ایجاد شرایطی است که احترام و رفتار عادلانه با همه افراد محیط آموزشی صورت گیرد (صغارحیدری و حسین‌نژاد، ۱۳۹۳). به همین دلیل، باید تمام افراد در این محیط، متقابلاً برای دستیابی به این هدف همکاری و تلاش کنند. برای ایجاد این فرهنگ باید در رفتار معلمان، کارکنان، دانش‌آموزان و اساتید به این نکات توجه شود:

- رعایت حقوق و کرامت همه دانش‌آموزان و اعضای محیط آموزشی
 - تلاش برای حفظ ارزش‌ها و برابری بین دانش‌آموزان
 - تحکیم فضای دوستانه بین دانش‌آموزان با رفتار متقابل، احترام متقابل و دوستی
 - حفظ اسرار شخصی دانش‌آموزان
 - توجه به نظرات و احتیاجات دانش‌آموزان
 - رفتار محترمانه معلمان و کارکنان در برخورد با دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان
۵. **عدالت مالی**^۱: یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های عدالت در بخش آموزش، استانداردشدن تأمین مالی آموزش است. باید برای تضمین رفاه و دسترسی همه، تمهیدات مالی به میزان عادلانه برای هر فرد ارائه شود. عدالت مالی در آموزش و پرورش به معنا سهولت در دسترسی به تمامی منابع و تجهیزات آموزشی، تضمین شرایط پایدار و اطمینان بخش برای همه افراد است. این شامل تضمین بودجه‌ای درست و معقول است، به طوری که برای همه دانش‌آموزان، آموزش رسمی در محیط مناسب فراهم شود. سیستم آموزشی باید تضمین کند که همه دانش‌آموزان برای دستیابی به آموزش مورد نیاز، احتیاجی به پرداخت هزینه‌های سنگین ندارند (حسینی، ۱۳۹۷). این شامل تضمین این مهم می‌شود که هیچ دانش‌آموزی بخاطر دلایل مالی، از دسترسی به منابع آموزشی یا فعالیت‌های

جانبی مدرسه محروم نشود (محمدی و حسینی صدر، ۱۳۹۸). در واقع، این مؤلفه بر این تأکید می‌کند که تمام دانش‌آموزان، در یک سطح از نظر دسترسی به منابع مالی برای تقویت آموزش هستند و عدالت در کیفیت آموزش و پرورش برقرار است. کلید موفقیت در اعمال اصل عدالت مالی در آموزش و پرورش، ایجاد شرایط پایدار مالی در زیرساخت به همراه سیاست‌هایی برای توزیع عادلانه منابع و بودجه است.

هدف کلی پژوهش بررسی و مقایسه تطبیقی عدالت آموزشی (عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی) بین دو کشور ایران و مالزی و ارائه پیشنهادهایی به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزشی برای بهبود عدالت آموزشی در ایران است. در این راستا محقق به دنبال پاسخ به سؤالات زیر است:

۱. وضعیت عدالت آموزشی در مؤلفه‌های: عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی در ایران چگونه است؟
۲. وضعیت عدالت آموزشی در مؤلفه‌های: عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی در مالزی چگونه است؟
۳. چه تفاوت و شباهت‌هایی بین ایران و مالزی در زمینه عدالت آموزشی وجود دارد؟
۴. چه پیشنهادهایی برای بهبود عدالت آموزشی در ایران می‌توان ارائه داد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی، پیمایشی تطبیقی (مقایسه‌ای) است که وضعیت مؤلفه‌های عدالت آموزشی را در دو کشور مالزی و ایران با هم مقایسه می‌کند و با روش تحلیلی-استنباطی تحلیل می‌کند. جامعه آماری شامل کلیه اسناد و اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به سؤال از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، گزارش‌های فصلی و سالیانه، سایت‌های بین‌المللی و هوش مصنوعی، سایت‌های وزارت آموزش و پرورش دو کشور، گزارش‌های مرکز آمار مالزی، سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، منابع علمی و مقالات دو کشور به دست آمده است. الگوی مورد استفاده برای استخراج، مقایسه و تحلیل داده‌ها، الگوی بردی است که شامل چهار

مرحله توصیف^۱ (شامل یادداشت برداری و تدارک اطلاعات کافی برای توصیف پدیده‌ها و بررسی آن‌ها در مرحله بعدی)، تفسیر^۲ (شامل واریسی اطلاعاتی که در مرحله اول پژوهشگر به توصیف آن پرداخته است)، همجواری^۳ (شامل بررسی اطلاعات، طبقه‌بندی و کنار هم قرار دادن به منظور فراهم آوردن چارچوبی برای مرحله بعدی) و مقایسه^۴ (شامل توجه به جزئیات بر اساس تشابهات و تفاوت‌ها و تحلیل آن‌ها) است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش براساس مدل بردی به شرح زیر است.

مرحله اول: توصیف

سؤال اول: وضعیت عدالت آموزشی در مؤلفه‌های عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی در ایران چگونه است؟

جدول ۱. وضعیت ایران در مؤلفه‌های عدالت آموزشی

مؤلفه	ایران
عدالت فرصت آموزشی	نرخ خالص ثبت نام در مقاطع مختلف تحصیلی رشد قابل توجهی داشته است. اما هنوز در بخش‌هایی از کشور، بسیاری از دانش‌آموزان به دلایلی چون نبود امکانات، فقر و فرهنگ نادرست جامعه در خطر ترک تحصیل قرار دارند (کریمیان، ۱۴۰۰). تجهیزات، زیرساخت‌ها و امکانات در نقاط مختلف کشور تفاوت‌های محسوسی با هم دارند. زیرساخت‌های آموزشی در کشور در شرایط نابرابری قرار دارد. در برخی نقاط کشور مدارس هنوز درگیر بنای کلاس و مدرسه، سرویس بهداشتی و گرمایش و سرمایش هستند. تعداد زیادی از دانش‌آموزان به امکاناتی چون کتابخانه و آزمایشگاه دسترسی ندارند. به خاطر مسائل فرهنگی و اجتماعی و شرایط دیگر از قبیل امکانات خصوصاً در نقاط دور از مرکز نابرابری‌های جنسیتی مشهود است (اکبرزاده، قاندي و صالحی، ۱۳۹۸). سیستم مشخص و کارآمدی برای بازگشت به مدرسه افراد جامانده از تحصیل یا ترک تحصیل کرده موجود نیست و نرخ ترک تحصیل خصوصاً پس از شیوع همه‌گیری بیماری کرونا رو به افزایش است.

1. Description
2. Interpretation
3. Juxtaposition
4. Comparison

مؤلفه	ایران
<p>عدالت روند آموزشی</p> <p>پیشرفت‌هایی در این مؤلفه رخ داده است. اما هنوز در بخش‌هایی از کشور دسترسی قابل قبولی به روند آموزشی مناسب در سراسر کشور وجود ندارد. مثلاً هنوز در نقاطی از کشور مدارس متوسطه دخترانه با اندازه کافی موجود نیست. یا با توجه به کمبود امکانات برای بسیاری از دانش‌آموزان فرصت ادامه تحصیل در مدارس فنی یا هنرستان فراهم نمی‌باشد (صفرحیدری و حسین‌نژاد، ۱۳۹۳). بین مناطق مختلف کشور و طبقات مختلف اجتماعی شکاف دانش به‌وضوح دیده می‌شود. نتایج آزمون کنکور تجربی و قبولی‌های رشته پزشکی خود گواه این مطلب است. این تفاوت در کیفیت آموزش در سطوح گوناگون دیده می‌شود. در آموزش مهارت‌های عملی نیز با توجه به تفاوت امکانات موجود تفاوت‌هایی را شاهد هستیم (محمدی و حسینی صدر، ۱۳۹۸). حتی توسعه و بازآموزی معلمان در بخش‌های مختلف کشور با توجه به دسترسی به تکنولوژی آموزشی و امکانات متفاوت است.</p>	
<p>عدالت نتیجه آموزشی</p> <p>تلاش‌های زیادی در جهت عدالت نتیجه آموزشی صورت پذیرفته است. اما کماکان ارزیابی شفاف‌تری در نتایج آموزشی صورت نمی‌گیرد. برای مثال، سهمیه‌های موجود در نتیجه آزمون کنکور و روند غیر شفاف آن لطمه بزرگی به عدالت آموزشی در مؤلفه عدالت نتیجه آموزشی می‌زند (اسلامی هرنیدی، کریمی و ناد، ۱۳۹۸). همچنین، شکاف بزرگ اجتماعی بین اکثر کسانی که صندلی‌های پرطرفدار دانشگاه را تصاحب می‌کنند با بقیه دانش‌آموزان موجود است. نتایج آزمون‌های بین‌المللی چون تیمز و پرلز خود مویذ این مدعا هستند که مهارت‌های اساسی همچون خواندن و نوشتن و حساب‌کردن با کیفیت لازم به دانش‌آموزان آموزش داده نشده است (سایت مؤسسه تیمز و پرلز). همین‌طور غالب آموزش‌های موجود در نظام آموزش چندان با مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار قابل انطباق نیستند. از این رو، در توانمندسازی دانش‌آموزان به کمک آموزش، برای مواجهه با جامعه چندان موفق عمل نشده است (کریمیان، ۱۴۰۰).</p>	
<p>عدالت رفتاری</p> <p>عدالت رفتاری، جزء مؤلفه‌های قابل دفاع در مؤلفه‌های عدالت آموزشی در ایران است. در ایران تأکید زیادی بر رفتار منصفانه و بدون تبعیض در تعاملات با دانش‌آموزان وجود دارد. همین‌طور حقوق اولیه دانش‌آموزان چون احترام فردی و حفظ حرمت فردی دانش‌آموزان عموماً رعایت می‌شود و در غالب مدارس در نظام انضباطی، عدالت رعایت می‌شود (باقری و نجفی، ۱۳۸۷). در مدارس و نظام آموزشی ایران توجه به ترویج و آموزش اصول و ارزش‌های اخلاقی و دینی جزء ارکان اصلی است. اما در نظام بررسی اعتراضات و شکایات رویه‌ای منسجم وجود ندارد و گاه‌ها سلیقه‌ای برخورد می‌شود. همین‌طور در نظام آموزش و مدارس ایران به اندازه کافی به آموزش قانون و حقوق فردی و اجتماعی دانش‌آموزان توجه نشده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش).</p>	

مؤلفه	ایران
عدالت مالی	در مبحث عدالت مالی در ایران هنوز شفافیت به اندازه کافی حکم فرما نیست. توزیع منابع مالی چندان رویه مطلوبی ندارد. به همین دلیل در بخش های مختلف کشور دسترسی به منابع آموزشی، ابنیه، امکانات، فضاهای آموزشی، تجهیزات، فناوری و تکنولوژی های مورد نیاز یکسان نیست. همین طور کیفیت و تنوع آموزشی از قبیل مدارس مختلفی چون فنی، کاردانش و هنرستان و غیره به دلیل توزیع نامناسب منابع در همه جای کشور یکسان نیست (کریمیان، ۱۴۰۰). هزینه های تحصیلی در نقاط مختلف متفاوت است و در بحث بورسیه های تحصیلی بیشتر سازمان های خیریه وارد عمل شده اند تا حاکمیت. در این بین، کارکنان وزارت آموزش و پرورش هم به نسبت بسیاری از مشاغل دولتی از حقوق و مزایای کمتری برخوردار شده اند و عدالت درباره آن ها رعایت نشده است. هر چند با اجرای طرح هایی چون رتبه بندی معلمان گام هایی در جهت ترمیم این شکاف برداشته شده که ناکافی به نظر می رسند.

سؤال دوم: وضعیت عدالت آموزشی در مؤلفه های: عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی، عدالت رفتاری و عدالت مالی در مالزی چگونه است؟

جدول ۲. وضعیت مالزی در مؤلفه های عدالت آموزشی

مؤلفه	مالزی
عدالت فرصت آموزشی	نرخ خالص ثبت نام در پایه های مختلف به بالاترین حد خود رسیده است. تقریباً در تمامی پراکندگی جغرافیایی کشور دسترسی برابری به فرصت های آموزشی موجود است. منابع، بودجه و امکانات به طور عادلانه در سرتاسر کشور توزیع می شود. زیر ساخت هایی چون کتابخانه، آزمایشگاه و فضاهای آموزشی به سادگی در دسترس تمامی دانش آموزان است (سایت مرکز آمار مالزی). با فرهنگ سازی و همراهی قومیت های مختلف ساکن در کشور گام های بلندی در جهت رفع نابرابری های جنسیتی در آموزش صورت گرفته به نحوی که تفاوت معنا داری بین دختران و پسران در دسترسی به فرصت های آموزشی وجود ندارد. به کمک بورسیه ها و حمایت از اقلیت ها و افراد کم برخوردار مانع از ترک تحصیل دانش آموزان می شوند.
عدالت روند آموزشی	یک استاندارد قابل قبول در سطح جهانی برای عدالت روند آموزشی در مالزی وجود دارد. برای تمامی دانش آموزان دسترسی مناسبی به انواع مدارس موجود است. طبقات مختلف جامعه و بخش های متفاوت کشور در یک سطح از امکانات و شرایط آموزشی قرار دارند. کیفیت آموزشی خصوصاً در مهارت های عملی قابل توجه است و تمامی تلاش ها در جهت تربیت شهروند جهانی است (سایت وزارت آموزش مالزی). بازآموزی معلمان و توسعه دانش آن ها با تکیه بر زیرساخت های قوی و امکانات مکفی در سطح بسیار بالایی صورت می گیرد. مالزی یکی از کشورهای پیشناز در زمینه استفاده از فناوری های نوین در آموزش است. فناوری هایی چون رایانه، اینترنت و واقعیت مجازی جزء بخش های لاینفک آموزش در مالزی است (گزارش سخنگوی وزارت آموزش، ۲۰۲۱).

مؤلفه	مالزی
عدالت نتیجه آموزشی	در مؤلفه عدالت نتیجه آموزشی کشور مالزی با ایجاد نظامی شفاف در آموزش نتایج آموزشی را در معرض دید همه قرار داده و در سطح کشور نتایج آموزشی همه دانش‌آموزان در دسترس است (سایت مرکز آمار مالزی). در آزمون‌های بین‌المللی چون تیمز و پرلز نتایج مالزی تأیید می‌کند این کشور در آموزش مهارت‌های اساسی چون خواندن و نوشتن و محاسبه بسیار خوب عمل کرده است. آموزش‌های مدارس مالزی کاملاً در جهت تربیت شهروند جهانی بوده، و در راستای نیازهای موجود در بازار کار جهان و کشور است (گزارش سخنگوی وزارت آموزش مالزی، ۲۰۲۱). بنابراین، مالزی به کمک آموزش در مدارس گام‌های مؤثری برای مواجهه دانش‌آموزانش با جامعه و بازارکار برداشته است.
عدالت رفتاری	اصول انسانی و اخلاقی جزء ستون‌های اصلی آموزش در مالزی است. تمامی قومیت‌ها با رفتاری برابر و به دور از تبعیض هستند. رویه‌های استاندارد و مشخص در برخوردهای انضباطی، تنبیه‌ها و جریمه‌ها وجود دارد (سایت وزارت آموزش مالزی). در برابر اعتراضات و شکایت‌ها از یک دستور العمل واحد پیروی می‌شود. در نظام آموزشی مالزی تأکید زیادی روی مفاهیمی چون همبستگی، جامعه‌پذیری و سازگاری صورت می‌پذیرد. دانش‌آموزان با نظرات خود در اداره مدارس مشارکت داده شده و بر همدلی و رفتار منصفانه با همه تأکید می‌شود.
عدالت مالی	نظام مالی در آموزش مالزی بسیار پیشرفته و دقیق، مبتنی بر داده‌های دقیق و گسترده می‌باشد. مسئولین آموزش در مالزی با اشراف دقیق به شرایط و نیازهای کشور در یک نظام بسیار شفاف و روشن اقدام به توزیع منابع و امکانات در سراسر کشور می‌کنند. بنابراین، در همه جای کشور دسترسی یکسانی به منابع و امکانات آموزشی میسر است. با توزیع مناسب منابع و امکانات همه دانش‌آموزان دسترسی مناسبی به کیفیت و تنوع آموزشی دارند و حتی برای افراد کم‌برخوردار و اقلیت‌ها هم بورسیه‌هایی توسط دولت در نظر گرفته شده است. از لحاظ سطح دستمزد معلمان هم، حقوق یک معلم در مالزی با توجه به ویژگی‌های مختلف بین ۲۰۰۰ تا ۷۰۰۰ رینگت با متوسط ۴۹۵۰ رینگت است که بالاتر از متوسط حقوق یک کارمند دولت (۴۱۴۰ رینگت) در مالزی است (سایت مرکز آمار مالزی).

مرحله دوم: تفسیر

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه شد، مسأله عدالت آموزشی یکی از چالش‌های مهم در سیستم آموزشی ایران است. دسترسی به آموزش برای همه دانش‌آموزان اجباری است ولی با چالش‌هایی همراه است که ممکن است باعث شود تفاوت‌هایی در این حوزه بین نواحی مختلف ایران ایجاد شود. این مطلب ابهاماتی را در بعد مؤلفه عدالت فرصت و عدالت روند آموزشی متوجه ایران می‌کند. درباره عدالت نتیجه هم شکاف‌های بزرگی بین نقاط مرزی، اقلیت‌ها با نقاط مرکزی کشور محسوس است. در مؤلفه عدالت رفتاری هم نظام بررسی شکایات گاهی نتوانسته جامعه را اقناع کند. در مؤلفه عدالت مالی هم آن‌چه عیان است تفاوت‌های محسوس امکانات در نقاط مختلف کشور است.

با وجود اینکه در سال‌های اخیر پیشرفت‌هایی در زمینه عدالت آموزشی در ایران به وجود آمده است، اما همچنان تحقق اهداف آموزشی در سراسر کشور متفاوت است. به طور کلی، می‌توان گفت که در برخی مناطق کشور، دسترسی به امکانات اولیه ای چون، منابع آموزشی، تجهیزات و دانش اساتید، نتوانسته‌اند با نیاز دانش‌آموزان هماهنگ شوند و نسبت به سایر نواحی کشور در مسیر تحقق عدالت آموزشی پیشرفت خاصی نداشته‌اند (صفار حیدری و حسین‌نژاد، ۱۳۹۳).

با توجه به جدول ۱ درباره مؤلفه عدالت فرصت در ایران، باید گفت که خطر ترک تحصیل برخی دانش‌آموزان به دلیل مشکلات مالی وجود دارد و گروهی از دانش‌آموزانی که از قشرهای فقیر و محروم هستند، به آموزش کافی دسترسی ندارند. این وضعیت باعث ایجاد تفاوت بین دانش‌آموزان مختلف و خطر به وجود آمدن نابرابری‌های کلی در جامعه شده است (کریمیان، ۱۴۰۰). در حال حاضر، در ایران، بورسیه‌های تحصیلی دولتی خاصی برای افراد کم‌بضاعت یا اقلیت‌ها وجود ندارد. همچنین، بعضی از مناطق روستایی و مناطق مرزی به دلیل نبود زیرساخت‌های لازم برای دسترسی به آموزش‌های کامل و باکیفیت، با کمبودهای عمیقی مواجه هستند (اکبرزاده، قائدی و صالحی، ۱۳۹۸). هر چند تلاش‌های بسیاری در جهت بهبود عدالت فرصت در سیستم آموزشی ایران صورت گرفته، مسیر تحقق این اهداف نیاز به تلاش بیشتری دارد. این مهم شامل استراتژی‌هایی مانند تأمین منابع مالی، تمرکز بر آموزش اولیه، تهیه منابع آموزشی، زیرساخت‌های آموزشی قوی‌تر و همچنین، توانمندسازی خانواده‌ها و افراد جامعه است. برای رسیدن به سیستم آموزشی عدالت‌محور در ایران نیاز به یک طرح جامع و مدون و نیز هماهنگی بین گروه‌های مختلف است (حسینی، ۱۳۹۷).

با توجه به جدول ۱ درباره مؤلفه عدالت روند آموزشی در ایران، باید گفت که در بسیاری از مناطق از جمله شهرهای کوچک و روستاها، مناطق دور از مرکز و مرزی ناتوانی در دسترسی به آموزش و پرورش کیفی و مطلوب، دانش‌آموزان را در معرض خطر ترک تحصیل تا زمان یافتن شرایط مناسب تحصیلی قرار می‌دهد. دانش‌آموزان از همه مناطق و تمام اقشار می‌توانند وارد سیستم آموزشی شوند، اما برخی موانعی مانند فاصله طولانی، نبود تسهیلات و تجهیزات مورد نیاز، ضعف زیرساخت‌های آموزشی، ناکارآمدی نظام آموزشی و تأخیر در توسعه فرهنگ علم در برخی مناطق

موجب دشواری در دسترسی به آموزش کیفی عالی شده است (داوودنیا و زارعی زوارکی، ۱۳۹۳). این مسائل نه تنها باعث تضعیف عملکرد سیستم آموزشی، بلکه باعث شده است تفاوت‌های کلی در استفاده از آموزش در جامعه وجود داشته باشد. البته ایران هم در سال‌های اخیر سعی بر آن داشته است که با هوشمندسازی مدارس و ایجاد زیرساخت‌های فراگیر همچون بستر برنامه‌شاد گام‌هایی در جهت بهبود عدالت روند آموزشی برداشته باشد.

همان‌طور که جدول ۱ مشخص می‌کند درباره مؤلفه عدالت نتیجه آموزشی در ایران، باید گفت که عدالت نتیجه یکی از چالش‌های مهم در سیستم آموزشی این کشور است. تفاوت‌های بزرگی در سطح دانش‌آموزان در ایران وجود دارد و معمولاً دانش‌آموزان در مناطق دورافتاده و روستاها به سختی می‌توانند به سطح تحصیلات معمول در شهرها دست یابند. یکی از عوامل مهمی که باعث ایجاد ناهمگونی نتایج آموزشی در ایران می‌شود، عدم یکسان‌سازی کیفیت آموزش است. در برخی مناطق دسترسی به مدارس با کیفیت بالا و معلمان ماهر و با تخصص و توانا محدود است. همچنین، عدم دسترسی به تجهیزات و منابع آموزشی لازم و فراهم نبودن زیرساخت‌های کافی شرایط را برای دسترسی به نتایج مطلوب آموزشی، فراهم نکرده است (کریمیان، ۱۴۰۰). علاوه بر این، مسائلی مانند بروز مشکلات در آزمون‌ها، نبود برنامه درسی متناسب با نیازهای جامعه و عدم دسترسی به فرصت‌های کارآمد، عوامل دیگری هستند که باعث شده است که نتایج آموزشی در ایران ناهمگونی بسیاری داشته باشند.

با بررسی جدول ۱ درباره مؤلفه عدالت رفتاری در ایران، باید گفت که با وجود پیشرفت‌های بزرگ هنوز به هدف نهایی نرسیده‌ایم. عواملی مانند بروز نارضایتی‌های اجتماعی، شیوع فساد در بعضی از مدارس، ناکارآمدی در اجرای برخی دستورالعمل‌های انضباطی و عدم پاسخگویی به شکایات دانش‌آموزان از جمله مواردی هستند که می‌تواند باعث به وجود آمدن نابرابری و آسیب‌های مختلف در سیستم آموزشی ایران شود. این مسائل باعث می‌شود برخی دانش‌آموزان به دلیل اختلافات از نظر اجتماعی، نژادی، جنسیتی و فرهنگی، نتوانند از فرصت‌های آموزشی به عنوان یک فرصت برای توسعه شخصیت خود استفاده کنند (صفر حیدری و حسین‌نژاد، ۱۳۹۳).

با توجه به جدول ۱ درباره مؤلفه عدالت مالی در ایران، باید گفت که هنوز به هدف مطلوب

نرسیده ایم. در سال‌های اخیر، مشکلات مالی در آموزش و پرورش در ایران به حدی مشهود شده‌اند که ممکن است باعث شود اصول اولیه عدالت مالی در این حوزه به خطر بیافتد. عواملی مانند افزایش تورم، کاهش بودجه و هزینه‌های پرسنل، کاهش تمرکز برخی از دولت‌ها و سیاست‌های انتخابی آن‌ها در آموزش و پرورش، از جمله مواردی هستند که باعث شده‌اند عدالت مالی در آموزش و پرورش در ایران به خطر بیافتد (کریمیان، ۱۴۰۰). اقبال کم‌درآمد در ایران، با مشکلات بسیاری در رابطه با دسترسی به منابع آموزشی و پوشش بورسیه‌ها و دیگر سیاست‌های تحصیلی رو به رو هستند. برای مثال، تعداد دانش‌آموزان برخی از مدارس با وجود رشد جمعیت در بازه زمانی اخیر کاهش یافته است.

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه شد در حوزه آموزش، مالزی یکی از کشورهای پیشرو است. طبق جدیدترین گزارش سازمان ساختارگرایی جهانی در سال ۲۰۲۱، مالزی در مقایسه با سایر کشورهای جهان، در رتبه ۲۷ جهان برای کیفیت آموزش قرار دارد. در مالزی، امکان دسترسی به آموزش برای همه دانش‌آموزان وجود دارد. به همین دلیل، نرخ آموزش اجباری به بیش از ۹۰ درصد می‌رسد. همچنین، این کشور به دلیل سیاست‌های مختلفی مانند تمرکز بر آموزش دانش‌آموزان از اقلیت‌ها یا قدرت اقتصادی ضعیف، نسبت به بیشتر کشورهای منطقه، در زمینه مؤلفه عدالت فرصت نیز پیشرفت کرده است (گزارش مرکز آمار کشور مالزی). هر دانش‌آموز می‌تواند به کتابخانه‌ها، منابع آموزشی دسترسی پیدا کند که معیاری در رابطه با توسعه عدالت روند و عدالت نتیجه آموزشی است. در بخش عدالت رفتار با اجرای روش‌های سیستماتیک و رویه‌های مشخص پیشرفت شایان توجهی را به ثبت رسانده و با بورسیه‌های ویژه اقلیت‌ها و افراد ضعیف و همین‌طور توسعه سراسری زیرساخت‌ها در کشور کارنامه قابل دفاعی از حیث مؤلفه عدالت مالی به جای گذاشته است. در کل، می‌توان گفت مالزی در عدالت آموزشی جزء کشورهای برتر جهان است.

همان‌طور که جدول ۲ مشخص می‌کند در مؤلفه عدالت فرصت در کشور مالزی، می‌توان گفت که این کشور پیشرفت شایان توجهی در این مورد داشته است. مالزی، یک کشور متنوع با جمعیتی بیش از ۳۲ میلیون نفر است که در آن قومیت‌های گوناگونی با زبان‌های متفاوت زندگی می‌کنند. از

سوی دیگر، از نظر مواردی چون پراکندگی مدارس، خدمات آموزشی، بورسیه‌ها، تهیه قرارداد برای مدارس خصوصی و آموزش مجازی، مالزی در سطح بسیار خوبی عمل کرده است. در سال ۲۰۱۷ خالص نرخ ثبت نام دوره ابتدایی در کشور مالزی بیش از ۹۸ درصد بوده است (کریمیان، ۱۴۰۰). از طرف دیگر، برای مبارزه با مشکل تفاوت سطح تحصیلات در قومیت‌های مختلف (مالایی، چینی و تامیل)، مالزی اقداماتی را انجام داده است که شامل بورسیه‌های تحصیلی برای دانش‌آموزان اقلیت قومی، دسته‌بندی در مدارس برای دانش‌آموزان اقشار کم‌درآمد و خدمات آموزشی جدید برای نیازهای تحصیلی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه است. با توجه به موارد فوق، می‌توان گفت که مالزی پیشرفت چشمگیری در مؤلفه عدالت فرصت داشته است و سیستم آموزشی این کشور با ایجاد فرصت‌های بیشتر جهت دسترسی به تحصیلات و کمک به اقشار کم‌درآمد، تلاش می‌کند از ایجاد تفاوت‌های خیلی بزرگ در تحصیلات بین دانش‌آموزان جلوگیری کرده و عدالت فرصت را تضمین کند.

با توجه به جدول ۲ می‌توان بیان کرد در مؤلفه عدالت روند آموزشی در مالزی، در سطح بسیار خوبی عمل شده است. سیستم آموزشی مالزی با تلاش برای تسهیل دسترسی به آموزش و پرورش برای تمامی اقشار جامعه، تضمین می‌کند که دانش‌آموزان، در هر سنی تحت تأثیر آموزش و پرورش مناسب قرار بگیرند و قادر به شرکت در دوره‌های عالی جهت ورود به دانشگاه، بازار کار و جامعه هستند. تمام کشور مالزی با کیفیت خوبی زیر چتر آموزش مدارس قرار گرفته و مدارس هوشمند با امکانات و منابع عالی در همه جای آن کشور وجود دارد (صالح و ولارد، ۲۰۲۰).

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد درباره مؤلفه عدالت نتیجه آموزشی در مالزی، باید گفت که این کشور با ایجاد فرصت‌های بیشتری جهت دسترسی به تحصیلات با کیفیت بالا و اعمال سیاست‌های مؤثر توانسته است برای بیشتر دانش‌آموزان خود نتیجه آموزشی مطلوب ایجاد کند. یکی از مؤلفه‌های اصلی نتیجه آموزشی، کیفیت معلمان و مدیران مدارس است. در مالزی، توجه به آموزش بهینه معلمان و مدیران مدارس برای تحقق کیفیت آموزشی ضروری است و برنامه‌هایی جهت افزایش بازده معلمان و مدیران در این کشور وجود دارد (نوردین، ۲۰۱۸). همچنین، مالزی با سازماندهی و بازبینی منظم دانش‌آموزان، سعی در بهبود مدیریت و اجرای روند تحصیلی دارد. از دیگر عواملی که

به نتایج مطلوب آموزشی در مالزی کمک کرده است، توانایی مالی کشور برای انجام سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌های آموزشی است. همچنین، تعیین سیاست‌های ویژه جهت حمایت از نیازهای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، مانند دانش‌آموزان از اقشار کم‌درآمد که علاوه بر بهبود عدالت آموزشی، به ایجاد نتایج مطلوب آموزشی نیز منجر شده است. (وزارت آموزش مالزی، ۲۰۲۰) در کل، در مقایسه با بسیاری از کشورهای منطقه آسیای جنوب شرقی، مالزی در زمینه عدالت نتایج آموزشی پیشرفتی چشمگیر داشته و سیستم آموزشی این کشور با توجه به توسعه فرهنگ آموزش و پرورش، تلاش می‌کند تا نوعی از تحصیلات با کیفیت بالا را برای تولید نیروی کار ماهر و علمی در این کشور فراهم کند (سایت مرکز آمار مالزی).

با عنایت به جدول ۲ در مؤلفه عدالت رفتاری در مالزی، دو بخش مجزا وجود دارد، اولی عدالت در رفتارهای دانش‌آموزان و دومی عدالت در رفتارهای مدارس و معلمان. درباره عدالت در رفتارهای دانش‌آموزان، در کل، می‌توان گفت که دانش‌آموزان در مالزی در محیط آموزشی بسیار مهربان و دوستانه هستند. این موضوع به عنوان یک مؤلفه پایه در آموزش‌های مدارس مالزی در نظر گرفته شده است. همچنین، فرهنگ احترام به سن و شغل، در میان دانش‌آموزان و کارکنان آموزشی در مدارس مالزی وجود دارد و این امر می‌تواند به تعزیز رفتارهای اخلاقی و مناسب در دانش‌آموزان کمک کند (صالح و ولارد، ۲۰۲۰). در باره عدالت در رفتارهای مدارس و معلمان، سیستم آموزشی مالزی با توجه به اهمیت اصلاح رفتار معلمان و پرسنل مدارس به منظور بهبود کیفیت آموزشی، برنامه‌هایی جهت ایجاد قابلیت انطباق و به‌روزرسانی معلمان به منظور ایجاد فرهنگ آموزش‌های اصولی و متوازن در مدارس ارائه می‌دهد. این برنامه‌ها شامل ایجاد برنامه‌های آموزشی جدید، نظارت مستمر بر عملکرد معلمان، آموزش شیوه‌های مدیریتی کاملاً ترقی‌بخش، و ایجاد مکانیزم‌های رسیدگی به شکایات مربوط به معلمان و رفتارهای نامناسب آن‌ها می‌شود. سیستم آموزشی مالزی با توجه به اهمیت اصلاح رفتار معلمان و پرسنل برنامه‌های مدونی را برای ترسیم اهداف و ماموریت‌های کادر آموزشی در نظر گرفته است. دوره‌های ضمن خدمت با کارایی بالا تضمین می‌دهند که در طول دوران کاری معلمان و مدیران از مسیر مناسب و اصولی منحرف نشوند.

با توجه به جدول ۲ درباره مؤلفه عدالت مالی در مالزی، باید گفت که این کشور با توجه به

کارایی و شفافیت در مدیریت مالی، توانسته است که عدالت مالی در آموزش و پرورش را تضمین کند. شفافیت مالی در آموزش و پرورش، به معنای اعلام صریح تمامی مبالغ، هزینه‌های دولتی و خصوصی به همراه کنترل بودجه، حسابداری و مدیریت بدهی‌ها است. در این راستا، در مالزی، هزینه‌ها مشخص است و مردم حق کامل دسترسی به این اطلاعات را دارند. این شیوه از رساندن اطلاعات به آنها کمک می‌کند تا از پول خود که در آموزش و پرورش صرف می‌کنند، اطلاعات بهتری داشته باشند و از تأمین عدالت مالی درباره هزینه‌های آموزش و پرورش اطمینان حاصل کنند. وزارت آموزش مالزی). همچنین برای کمک به کاهش نوسانات ناشی از تغییرات اقتصادی، حمایت ویژه‌ای از دانش‌آموزان اقشار کم‌درآمد در قالب بورسیه‌های تحصیلی ارائه شده است. وزارت آموزش مالزی تلاش می‌کند تا هزینه‌های آموزشی را تا آنجا که ممکن است پایین نگه دارد و به این ترتیب بتواند بخش بزرگی از هزینه‌های آموزشی را به جای پرداخت دستمزد پرسنل مدرسه به بهبود شرایط آموزشی و رفاه دانش‌آموزان اختصاص دهد.

مرحله سوم: همجواری

در مرحله همجواری به منظور ایجاد چارچوبی برای مقایسه دو کشور مورد پژوهش، براساس مؤلفه‌های عدالت آموزشی، داده‌ها در جدول ۳ طبقه‌بندی و درکنار هم قرار گرفتند.

جدول ۳. همجواری ایران و مالزی در مؤلفه‌های عدالت آموزشی

مؤلفه	ایران	مالزی
عدالت فرصت آموزشی	<p>- نرخ خالص ثبت نام: دبستان ۹۶٪ متوسطه ۸۲٪ تعداد کارمندان: ۹۷۱۰۰۰ تقریباً</p> <p>- تعداد دانش‌آموزان ۱۶۲۰۰۰۰۰ نفر (۱۴۰۲-۱۴۰۱) (مصاحبه صادق ستاری فرد با خبرگزاری پانا)</p> <p>- هر سال تحصیلی دو ترم است. پیش‌دبستانی ۲ سال، دبستان دو دوره ۳ ساله، متوسطه دو دوره سه‌ساله</p> <p>- در سال‌های اخیر نرخ ترک تحصیل رو به رشد است.</p> <p>- در دسترسی به امکانات و تجهیزات و آموزش با کیفیت شکاف‌هایی موجود است.</p>	<p>- نرخ خالص ثبت نام: دبستان ۹۸٪ متوسطه ۹۴٪ تعداد کارمندان: ۵۸۷۹۴۰</p> <p>- تعداد دانش‌آموزان ۵۴۰۷۸۶۵ نفر (۲۰۲۰) (سایت وزارت آموزش مالزی)</p> <p>- هر سال تحصیلی دو ترم است. پیش‌دبستانی ۲ سال، دبستان ۶ سال، متوسطه ۵ سال، پیش‌دانشگاهی ۲ سال</p>

مؤلفه	ایران	مالزی
	- وجود گره‌های فرهنگی در برخی مناطق کشور درباره ادامه تحصیل خصوصاً در دختران (حسینی، ۱۳۹۷).	- دسترسی عادلانه به امکانات و زیرساخت‌ها و آموزش با کیفیت برای همه دانش‌آموزان فراهم است.
عدالت روند آموزشی	- آموزش عمومی رایگان است. - به عدالت آموزشی در اسناد بالادستی تأکید شده است (۱۵ بار در سند تحول بنیادین). - شکاف‌هایی از لحاظ دسترسی به انواع مدارس در کشور موجود است و حتی نابرابری جنسیتی در دسترسی به امکانات را شاهد هستیم (رستما، ۱۴۰۰) - نرخ سواد در کشور ۹۰/۵٪ است و تفاوت نرخ سواد زنان و مردان ۶٪ است (مصاحبه صادق ستاری فرد با خبرگزاری پانا) - برای زبان‌ها و گویش‌های متفاوت رایج در کشور منابع درسی کافی موجود نیست.	- آموزش عمومی رایگان است. - عدالت آموزشی جزء حقوق اولیه در قانون اساسی است. - توزیع انواع مدارس در کشور عادلانه است. نرخ سواد در کشور ۹۸٪ و تفاوت نرخ سواد بین زنان و مردان تقریباً صفر است (سایت مرکز آمار مالزی) - خصوصاً در دبستان منابع درسی به زبان‌های قومیت‌های مختلف ساکن در کشور موجود است. (وزارت آموزش مالزی)
عدالت نتیجه آموزشی	- در مدارس و دانشگاه‌ها سهمیه‌هایی برای برخی افراد و گروه‌ها وجود دارد. - در فارغ‌التحصیلان مدارس و ورودی دانشگاه‌ها شکاف‌های اجتماعی و جغرافیایی رصد می‌شود. - در آموزش مهارت‌های اصلی همچون خواندن و نوشتن و حساب چندان موفق عمل نشده است (مؤسسه تیمز و پرلز)	- مدارس و دانشگاه‌هایی مخصوص طبقات بالای اجتماعی و سیاسی موجود است. - در آموزش‌های مهارت‌های اصلی کمال توجه صورت گرفته و هدف تربیت شهروند جهانی می‌باشد.
عدالت رفتاری	- تأکید بر عدالت رفتاری و رویه عادلانه در برخوردهای انضباطی (سند تحول بنیادین) - کمبود در آموزش حقوق فردی و اجتماعی و قوانین داخلی و بین‌المللی	- تأکید بر عدالت رفتاری و نظام سیستماتیک در رسیدگی به شکایات. - آموزش قوانین داخلی و بین‌المللی و حقوق فردی و آزادی بیان (وزارت آموزش مالزی)
عدالت مالی	- بودجه پیشنهادی وزارت آموزش و پرورش برای سال ۱۴۰۲ حدود ۲۴۲ هزار میلیارد تومان است (مصاحبه صادق ستاری فرد با خبرگزاری پانا) - سیستم توزیع بودجه ناعادلانه، ناکارآمد و غیر شفاف است. - معلمان اعتراضات جدی به حقوق و دستمزد خود دارند.	- بودجه وزارت آموزش مالزی برای سال ۲۰۲۳ حدود ۸۰۰ هزار میلیارد تومان است (وزارت آموزش مالزی) - امکانات و بودجه به مساوات در سراسر کشور توزیع شده است.

مرحله چهارم: مقایسه

سؤال سوم: چه تفاوت و شباهت‌هایی بین ایران و مالزی در زمینه عدالت آموزشی وجود دارد؟ در این مرحله تلاش بر آن است تا به مقایسه مؤلفه به مؤلفه عدالت آموزشی بین کشورهای ایران و مالزی پردازیم و شباهت‌ها و تفاوت‌ها را در هر مؤلفه به تفکیک مطابق با الگوی بردی بیان کنیم.

جدول ۴. تفاوت‌ها و شباهت‌های ایران و مالزی از نظر عدالت فرصت آموزشی

عدالت فرصت آموزشی	
<p>- ایجاد مدارس گوناگون با توجه به ظرفیت‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان (سایت‌های وزارت آموزش دو کشور)</p> <p>- میزان قابل قبول و بالای خالص نرخ ثبت نام در دوره ابتدایی (مالزی ۹۸٪ و ایران ۹۶٪)</p> <p>- میزان قابل قبول نرخ ثبت نام در دوره متوسطه</p> <p>- تلاش در جهت ایجاد فرصت‌های برابر برای دسترسی به تحصیلات و پرورش برای همه در سطح داخلی و مناطق مرزی.</p> <p>- تأکید بر ارتقای بسیاری از دانش‌آموزان از جمله افراد فقیر و محروم و اقشار روستایی به سمت آموزش و کسب دانش با کیفیت بالا.</p> <p>- تلاش برای به حداقل رساندن خطر به وجود آمدن شکاف طبقاتی بر اساس تحصیلات و شرایط اقتصادی و ایجاد فرصت‌های برابر برای تمامی افراد در مقطع زندگی</p> <p>- ایجاد سیاست‌هایی برای توسعه فرصت‌های اشتغال و مسیر شغلی برای فارغ التحصیلان به خصوص کسانی که در شرایط اقتصادی محروم قرار دارند.</p> <p>- موفقیت در ایجاد برخی از شاخص‌های آموزشی و پژوهشی مانند تحقق معدل متوسط و فرصت‌های برابر برای دسترسی به سیستم آموزشی برای تمامی افراد.</p>	شباهت‌ها
<p>- بورسیه‌های مخصوص اقلیت‌ها و اقشار کم برخوردار که در ایران فقط توسط مراکز خیریه اعطا می‌شود ولی دولت مالزی در این مسأله حضور فعال دارد.</p> <p>- وجود منابع و مدارس برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه. برای مثال مدارس مخصوص استعدادهای درخشان (تیزهوشان) به تعداد بسیار محدود در مالزی موجود است. اما همین مراکز هم دارای کتاب، معلم و منابع مخصوص خود هستند. اما در ایران کتاب‌ها و منابع مدارس استعدادهای درخشان تفاوتی با مدارس عادی ندارند.</p> <p>- زیرساخت‌های کامل و کافی کشور مالزی برای آموزش از راه دور و غیر حضوری در مقابل سیستم‌های ناکارآمد آموزش حضوری در ایران</p> <p>- میزان دسترسی به آموزش و پرورش؛ در ایران، هنوز بسیاری از مناطق کشور برای دانش‌آموزان در دسترس نیستند و بسیاری از دانش‌آموزان به دلایلی مانند فقر و استعداد تحصیلی پایین قادر به دسترسی به تحصیلات</p>	تفاوت‌ها

عدالت فرصت آموزشی	
با کیفیت نیستند. با این حال، در مالزی، دسترسی به تحصیلات با کیفیت، از جمله در روستاهای محروم، خوب است.	
- تفاوت در میزان تأمین منابع مالی جهت پیاده‌سازی طرح‌های آموزشی و پرورشی به گروه‌های مختلف جامعه؛ در این زمینه، مالزی با سیاست‌های مؤثر توانسته است شرایط بهتری را برای دانش‌آموزان با درآمد پایین به ارمغان آورد که در ایران هنوز ظرفیت مناسبی برای تأمین منابع در این زمینه ایجاد نشده است.	
- تفاوت در برابر پذیرش افراد دارای نیازهای ویژه در سیستم آموزشی؛ در مالزی، فرایند پذیرش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، روان‌شناسی برای پشتیبانی بهتری در حین تحصیلات و ظرفیت کافی در کلاس‌های خصوصی وجود دارد، در حالی که در ایران، بازم بسیاری از دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به جایگاه خاصی در سیستم آموزشی قرار نمی‌گیرند و در پذیرش آن‌ها هنوز به مشکل برخورد می‌شود.	

جدول ۵. تفاوت‌ها و شباهت‌های ایران و مالزی از نظر عدالت روند آموزشی

عدالت روند آموزشی	
- عزم دو کشور ایران و مالزی در به‌روزرسانی و تجهیز مدارس با توجه به شرایط هر منطقه	شباهت‌ها
- تأکید بر توسعه زیرساخت‌های آموزشی در مناطق مختلف کشور	
- ایجاد سیاست‌هایی برای ایجاد فرصت‌های برابر برای دسترسی به آموزش و پرورش برای تمامی اقشار جامعه.	
- تلاش برای افزایش کیفیت آموزش و پرورش به عنوان راهبرد اصلی تحقق عدالت آموزشی	تفاوت‌ها
- اقدامات متنوع برای افزایش شایستگی معلمان و توسعه مهارت‌های آموزشی آن‌ها برای ارتقای کیفیت آموزشی	
- توسعه مدارس خصوصی در جهت ایجاد فضاها و سرانه بیشتر آموزشی	
- شاخص نابرابری آموزشی در سال ۲۰۱۷ در ایران ۰/۳۷ یعنی در حدود ۱/۵ برابر ضریب جهانی و در مالزی ۰/۲۰ یعنی بهتر از سطح جهانی اعلام شد. (سایت یونسکو)	تفاوت‌ها
- نسبت سرانه معلم به دانش‌آموز در ایران تقریباً ۱ به ۳۵ در دبستان و ۱ به ۳۷ در دوره متوسطه است، اما این ارقام در مالزی تقریباً به ترتیب ۱ به ۲۱ و ۱ به ۱۸ است که تقریباً نصف ارقام مربوط به ایران است که خود گواه تفاوت محسوس و فاحش در این مهم است.	
- در آزمون تیمز سال ۲۰۱۱ در بعد مقایسه نتایج محاسبه نابرابری فرصت در دستیابی به آموزش با کیفیت، ایران یکی از کشورها با نابرابری شدید در میزان یادگیری است، در حالی که مالزی از این حیث در سطح قابل قبول است.	
- نفوذ مدارس با امکانات کافی و تجهیزات هوشمند در سراسر جغرافیای کشور جزو مشخصه‌های سیستم آموزشی مالزی است در صورتی که در ایران نقاط دور از مرکز و مرزی به شدت درگیر امکانات اولیه چون ساختمان و بخاری و غیره هستند.	

جدول ۶. تفاوت‌ها و شباهت‌های ایران و مالزی از نظر عدالت نتیجه آموزشی

عدالت نتیجه آموزشی	
<p>شباهت‌ها</p> <p>- تلاش دو کشور برای پاسخگویی به نیازهای آموزشی و پرورشی جامعه به خصوص اقشار محروم. - ایران و مالزی با اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های مختلف سعی در پاسخ به مشکلات و نیازهای جامعه دارند. - هر دو کشور از برنامه‌های متنوعی به منظور بهبود کیفیت آموزشی پشتیبانی می‌کنند. - هدف هر دو کشور رسیدن به یک سیستم آموزشی مناسب برای تمامی دانش‌آموزان با ترکیبی از مهارت‌های علمی و فنی با توجه به شرایط روز است و در این مسیر برنامه‌های متعددی برای به‌روزرسانی معلمان و دانش‌آموزان خود دارند.</p>	
<p>تفاوت‌ها</p> <p>- یکی از تفاوت‌های اصلی در قابلیت دسترسی به مراکز آموزشی با کیفیت در دو کشور است. در مالزی، برای دسترسی به مراکز آموزشی با کیفیت بالا، فرصت‌های بهتری وجود دارد و دانش‌آموزان، بهترین شرایط را برای پیشرفت تحصیلی خود خواهند داشت. - دیگر تفاوت، مرتبط با کیفیت و تخصص معلمان و مدیران مدارس است. در مالزی، تمرکز برای بهبود سطح شغلی و بازدهی معلمان و مدیران مدارس وجود دارد، در حالی که در ایران همچنان مشکلاتی مانند کمبود حقوق و نقش مستمری‌های معلمان و مدیران در سیستم دارایی است.</p>	

جدول ۷. تفاوت‌ها و شباهت‌های ایران و مالزی از نظر عدالت رفتاری

عدالت رفتاری	
<p>شباهت‌ها</p> <p>- تأکید بر رعایت اصول و قواعد اخلاقی در سیستم آموزشی و پرورشی (سند تحول بنیادین وزارت آموزش و پرورش ایران، ۱۳۹۰) - ایجاد سیستمی برای رسیدگی به شکایات دانش‌آموزان و معلمان و ارائه پاسخ مناسب به آن‌ها. - ترکیب عملکرد لازم از سوی مدیران، معلمان و دانش‌آموزان برای رسیدن به اهداف سیستم آموزشی به کیفیت و عدالت مطلوب. - تلاش برای مبارزه با فساد و تأکید بر اخلاق.</p>	
<p>تفاوت‌ها</p> <p>- نحوه رسیدگی به شکایات: در مالزی، سیستمی برای رسیدگی به شکایات موجود است و پاسخ‌گویی به شکایات دانش‌آموزان، معلمان و دیگر اعضای سیستم آموزشی در این کشور به‌خوبی انجام می‌شود. در حالی که در ایران، متأسفانه سیستمی مشابه وجود ندارد و رسیدگی به شکایات به صورت غیر سیستماتیک انجام می‌شود. - تأکید بر انضباط در کلاس در مالزی: در مالزی، انضباط در کلاس به عنوان یکی از اهداف اصلی سیستم آموزشی برای بالابردن کیفیت و عدالت در آموزش، مورد تأکید قرار می‌گیرد. در حالی که در ایران، بسیاری</p>	

	عدالت رفتاری
	<p>از مدارس به دلیل مشکلاتی مانند کمبود منابع و تسهیلات، نمی‌توانند به‌خوبی شرایط انضباطی در کلاس را فراهم کنند.</p> <p>- درصد زنان در حوزه آموزش و پرورش: در مالزی، درصد بالایی از زنان در حوزه آموزش و پرورش مشغول به کار هستند. در حالی که در ایران، بسیاری از مدارس و دانشگاه‌ها حضور زنان کم‌رنگ‌تر است.</p> <p>- توجه به دانش‌آموزان با نیازهای خاص: در مالزی، تلاش برای ارائه خدمات آموزشی به دانش‌آموزان با نیازهای خاص، به خوبی در نظر گرفته شده است. در حالی که در ایران، بسیاری از دانش‌آموزان با نیازهای خاص به صورت کاملاً نادیده گرفته می‌شوند و توجه کافی به آن‌ها صورت نمی‌گیرد.</p>

جدول ۸. تفاوت‌ها و شباهت‌های ایران و مالزی از نظر عدالت مالی

	عدالت مالی
شباهت‌ها	<p>- ارائه تسهیلات هزینه‌ای در مدارس: هر دو کشور در تلاش هستند تا تسهیلات هزینه‌ای را برای دانش‌آموزانی که نیاز به آن دارند، ارائه دهند.</p> <p>- حمایت از نوآوری و پژوهش: هر دو کشور با حمایت از پژوهش و نوآوری، سعی در توسعه فضای آموزشی دارند. در مالزی، برنامه‌ها و سیاست‌هایی مانند افزایش اعطای بودجه در عرصه رشته‌های علمی و پژوهشی و تأمین منابع جهت تحقیقات و توسعه، از مهمترین دستورالعمل‌هایی هستند که در این کشور برای ارتقای کیفیت آموزش اجرا می‌شود. همچنین در ایران، برنامه‌هایی مانند سازماندهی انجمن‌های دانشجویی، پشتیبانی از ایده‌های نوآورانه و ایجاد همکاری بین دانشجویان و صنعت، با هدف ارتقای کیفیت آموزش اجرا می‌شود.</p>
تفاوت‌ها	<p>- اختلاف در قدرت خرید: نرخ تورم و تغییرات نرخ ارز در ایران بسیار بالا و ناپایدار است که منجر به افزایش قیمت‌ها و کاهش خرید و هزینه در بین خانوارهای فقیر شده است. در حالی که مالزی به‌طور کلی از شرایط پایداری در این بخش برخوردار است که باعث شده است افزایش قیمت‌ها و کاهش خریده‌ها و هزینه کرد در بحث آموزش کنترل شود.</p> <p>- فرصت‌های آموزشی برای دانش‌آموزان فقیر: در مالزی، دانش‌آموزان با درآمد پایین می‌توانند به سختی هزینه‌های آموزشی خود را پرداخت کنند. این کشور با برنامه‌هایی همچون بورس تحصیلی و وام‌های تحصیلی دانش‌آموزانی را که نیازمند تأمین منابع مالی هستند، حمایت می‌کند. در حالی که در ایران، با کمبود اعتبارات کافی برای ارائه کمک‌های هزینه تحصیلی به دانش‌آموزانی که نیازمند هستند، هنوز به یک سیستم کارآمد برای پشتیبانی از دانش‌آموزان با درآمد کم نرسیده است.</p>

<p>- وجود تفاوت‌های اقلیمی: در ایران، همچون بسیاری از کشورهای دارای حکومت مرکزی، بین مناطق حساسیت‌هایی در مورد برخورداری از منابع مالی و جذب سرمایه برای ارائه خدمات آموزشی وجود دارد. این تفاوت‌ها ممکن است باعث کاهش استقلال مناطق محروم و در دسترس نبودن منابع مالی به دلیل ناپایداری پیش‌آمدها شده و باعث ناعادلانه شدن فرصت‌های آموزشی برای جوامع محروم و دورافتاده شود. اما در مالزی، به دلیل برنامه‌های مؤثر جهت تسهیل دسترسی به خدمات آموزشی در مناطق محروم، تفاوت‌های اقلیمی کاهش یافته است.</p>	
---	--

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق با جمع‌آوری داده‌ها، طبقه‌بندی آن‌ها، همجواری و مقایسه در زمینه عدالت آموزشی بین ایران و مالزی به پیش، مقایسه و بررسی نقاط اشتراک و افتراق پرداخته شده است. تحقیق حاضر کیفی است و به منظور پاسخ به پرسش طرح شده از رویکرد تطبیقی که رویکردی علمی در حوزه مطالعات آموزشی است، بهره گرفته شده است.

مقایسه عدالت آموزشی بین دو کشور ایران و مالزی، با توجه به تفاوت‌های شدید در بنیاد سیستم آموزشی و فرهنگ اجتماعی منحصر به فرد هر کشور، کار دشواری است. اما در کل، برای مقایسه عدالت آموزشی بین ایران و مالزی می‌توان به تفاوت‌های موجود در عوامل زیر اشاره کرد:

سرعت بیشتر در مسیر توسعه عدالت آموزشی: به نظر می‌رسد مالزی با برنامه‌ریزی دقیق و اهداف روشن‌تر و زیرساخت‌های قویتر و مدیریت مالی کاراتر، در روند توسعه عدالت آموزشی دست بالا را در مقایسه با ایران دارا است.

دسترسی به فرصت آموزش با کیفیت: در مالزی، سیستم آموزشی بسیار توسعه‌یافته و فرصت‌های آموزشی در دسترس تمامی دانش‌آموزان هستند، بدون توجه به منطقه و ظرفیت مالی خانواده. در عین حال، در ایران همچنان تفاوت‌های موجود، باعث می‌شود که دانش‌آموزان در بسیاری از مناطق، با مشکلاتی مانند کمبود مراکز آموزشی، نبود منابع و تسهیلات آموزشی و کیفیت پایین محیط‌های آموزشی مواجه شوند.

کیفیت آموزشی و وحدت رویه: در مالزی، تلاش برای بهبود کیفیت آموزشی و حفظ سطحی با کیفیت و یکنواخت از هدف‌های اساسی است. متأسفانه، در ایران همچنان مشکلاتی مانند نقص

در امکانات آموزشی و تفاوت در کیفیت مطالعاتی دانش‌آموزان و سطح دانش معلمان در مناطق مختلف کشور، دیده می‌شود.

فرایند رسیدگی به اعتراضات و شکایات ها: مالزی با رویکردی سیستماتیک و رویه‌ای مشخص سعی در بررسی اعتراضات و رسیدگی به شکایات کرده است و سعی در تحکیم رویکرد صنفی در معلمان دارد. در مقایسه ایران چندان به نظام صنفی معلمان روی خوش نشان نداده و گاهی در برخورد با اعتراضات و شکایات، سلیقه‌ای و اقتضایی عمل کرده است.

مدیریت سیستم آموزشی: در مالزی، سطح مدیریت سیستم آموزشی بسیار بالا و بهبود و بهینه‌سازی این سیستم از اولویت‌های اصلی است. اما، در ایران هنوز مشکلاتی مانند عدم ارائه برنامه‌های بلندمدت برای بهبود عملکرد سیستم آموزشی، دیده می‌شود

میزان تخصیص سرانه و اعتبارات: در حالی که تعداد دانش‌آموزان در مالزی حدود یک‌سوم ایران است، بودجه وزارت آموزش مالزی تقریباً سه برابر وزارت آموزش و پرورش ایران است. نحوه تخصیص و هزینه کرد همین بودجه هم در ایران چندان شفاف و عادلانه به نظر نمی‌رسد. البته دو کشور در مواردی چون نرخ خالص ثبت نام و تأکید بر رعایت اصول و قواعد اخلاقی در آموزش و منابع درسی عملکرد مثبتی دارند. اما در کل، عدم تساوی و تفاوت‌های موجود در امکانات، نیروی انسانی و شرایط نقش بسیار مهمی در تفاوت در عدالت نتایج آموزشی در دو کشور دارد. به نظر می‌رسد در ایران به دلیل وجود مشکلات و چالش‌های بزرگ، هنوز مسیر طولانی‌ای برای بهبود عدالت آموزشی پیش رو دارد.

برای بهبود عدالت آموزشی در ایران، پیشنهادها زیر توصیه می‌شود:

تأمین منابع مالی: در این راستا، دولت باید بودجه‌ای کافی را به سیستم آموزشی اختصاص دهد و تلاش کند تا درآمد بهتری نیز به معلمان و کارکنان آموزشی جهت افزایش انگیزه تعلق گیرد. برای تأمین منابع مالی باید از منابع دولتی و امور خیریه استفاده کرد و قراردادهای مشارکتی با بخش‌های خصوصی منعقد شود. اما شاید مهمترین حلقه مفقوده در این بخش که تأثیری مستقیم بر مؤلفه‌های عدالت مالی و عدالت روند آموزشی دارد، بحث شفافیت است. در ساختاری شفاف مشخص می‌شود

آموزش و پرورش چقدر نیرو، چه میزان فضا، به چه اندازه امکانات و چه زیرساخت‌هایی دارد. در کجا ضعف دارد و نقطه قوت و مزیت رقابتی آن چیست. شفافیت در نحوه اختصاص بودجه و هزینه‌کرد آن کلید حل بسیاری از معضلات در مؤلفه‌های عدالت مالی و عدالت فرصت آموزشی است.

بهبود بنیه و زیرساخت‌های آموزشی و نوسازی مدارس و امکانات و تجهیزات: برای تحقق عدالت آموزشی در ایران، باید به ارتقای بنیه آموزشی و نوسازی دست بزنیم. این شامل همکاری بین دانشگاه‌ها و صنعت، مددجویی از وزارت راه، شهرداری‌ها، استان‌داری‌ها، مراکز خیریه و کلاً هر مرکز، ارگان و دستگاهی یا افرادی است که در این مسیر می‌توانند یاری‌رسان باشند. بدیهی است مادامی که شاهد تغییر شایان توجهی در این مسیر نباشیم تحولی را در مؤلفه‌های عدالت فرصت آموزشی و عدالت روند آموزشی شاهد نخواهیم بود.

تمرکز بر آموزش اولیه: برای جلوگیری از تفاوت‌های آموزشی در ایران، باید مراحل آموزشی با تمرکز بر آموزش اولیه استاندارد سازماندهی شوند. این مهم هم برای دانش‌آموزان صادق است و هم برای معلمان. توسعه در مؤلفه عدالت نتیجه آموزشی در گروهی این مهم است که دانش‌آموزان در جای جای کشور از یک آموزش فراگیر با کیفیت بالا بهره ببرند. این مطلب ممکن نیست مگر با توسعه دانش معلمان در سراسر کشور و رساندن همه به یک سطح استاندارد قابل قبول از لحاظ دانش و انگیزه و غیره و تدوین یک استاندارد واضح و مشخص جهت ارتقای مؤلفه عدالت روند آموزشی و عدالت نتیجه آموزشی.

ارتقای نیروی انسانی: برای پیشرفت در مسیر عدالت آموزشی نیاز به مدیران و معلمان داریم که با درک عمیق‌تر و شناخت بهتر سعی در بسط مفهوم عدالت آموزشی داشته باشند. این مهم مقدور نیست مگر با آموزش‌های جامع‌تر به نیروهای جدید در این زمینه و برگزاری دوره‌های بازآموزی و ضمن خدمت مناسب برای پرسنل. مؤلفه‌های عدالت فرصت آموزشی، عدالت روند آموزشی، عدالت نتیجه آموزشی و عدالت رفتاری ارتباط تنگاتنگی با نیروی انسانی دارد. به نظر می‌رسد بالابردن دانش نیروی انسانی، بهبود دیدگاه و افق دید آن‌ها و افزایش انگیزه این قشر، مهم‌ترین و بزرگ‌ترین موتور محرک تقویت مؤلفه‌های عدالت آموزشی است.

توسعه و چابک‌سازی ساختار اداری: این گزینه اصلاً به معنای گسترش ساختار اداری آموزش و پرورش نیست، بلکه به عکس هدف کوچک کردن ساختارهای نه‌چندان کارآمد بوروکراتیک و اداری در هم پیچیده کنونی است که بخشی از منابع مالی و نیروی انسانی و زمان را هدر می‌دهد. نسبت نیروهای اداری وزارت آموزش به معلمان دو کشور تفاوت محسوسی دارد. از طرف دیگر، این ساختارهای تو در تو و نه‌چندان کارآمد است که چالش‌هایی را در مؤلفه عدالت رفتاری، عدالت روند آموزشی، عدالت فرصت آموزشی و عدالت نتیجه آموزشی، حتی عدالت مالی ایجاد کرده است. با بازتعریف و چابک‌سازی ساختار آموزش و پرورش می‌توان منتظر بهبود مؤلفه به مؤلفه عدالت آموزشی هم بود.

منابع

- اسلامی هرنندی، فاطمه، کریمی، فریبا، و نادى، محمدعلی (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های عدالت آموزشی در آموزش و پرورش ایران. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۳(۴۷)، ۷۵-۵۵.
- اکبرزاده، فهیمه، قایدی، یحیی، صالحی، اکبر (۱۳۹۸). تبیین مؤلفه‌های عدالت آموزشی و تحلیل انتقادی جایگاه آن در گفتمان‌های ایدئولوژیک سازی و سازندگی. مجله فلسفه تربیت، ۴(۲)، ۳۳-۵.
- باقری، خسرو، و نجفی، نفیسه (۱۳۸۷). عدالت در آموزش و پرورش از دیدگاه اسلام با تأکید بر خصوصی سازی مدارس. روان شناسی و علوم تربیتی، ۷۸، ۴۴-۲۱.
- حسینی، فریبا (۱۳۹۷). عدالت آموزشی چیست؟. پیوند علوم تربیتی، ۴۰(۹)، ۴۵-۴۳.
- داوودنیا، بهزاد، و زارعی زوارکی، اسماعیل (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی مدیریت آموزشی و برنامه درسی مدارس هوشمند کشورهای استرالیا مالزی و ایران. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۰(۲)، ۹۰-۶۰.
- رستما، صدیقه (۱۴۰۰). عدالت آموزشی از نظر تا عمل. مجله رشد آموزش پیش دبستانی، ۱(۴۵)، ۴۲-۴۰.
- زمانی، عشرت، و قصاب پور، بیتا (۱۳۹۷). مطالعه تطبیقی مدارس مالزی با ایران. برگرفته از لینک <http://athir.blogfa.com/post/>
- صفارحیدری، حجت، و حسین نژاد، رزا (۱۳۹۳). رویکردهای عدالت آموزشی (نگاهی به جایگاه عدالت آموزشی در سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش ایران). پژوهش‌های مبانی تعلیم و تربیت، ۴(۱)، ۷۱-۴۹.
- صمدی، پروین، حاجتی، نسرین، کرمان، ملوک، و رستمی، زهرا (۱۳۹۴). مطالعه تطبیقی فعالیت‌های فوق برنامه در مقطع ابتدایی ایران با مالزی. مجموعه مقالات همایش ملی آموزش ابتدایی، ۳۱۹۰-۳۱۹۹.
- کریمیان، جلال (۱۴۰۰). سیاست گذاری در آموزش و پرورش. مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری.
- محمدی، مجید، و حسینی صدر، سیدمحمدجواد (۱۳۹۸). ارائه مدل عدالت آموزشی در سازمان آموزش و پرورش. پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، ۲(۲۹)، ۱۱۶-۱۰۱.

نظری، خسرو (۱۴۰۱). بررسی تطبیقی فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام تربیت معلم ایران و مالزی. *مطالعات تطبیقی تربیت معلم (کاوش نامه بین الملل)*، ۱(۱)، ۹-۲۵.

- Hosseini, S. H. (2010), The problem of Justice in Education. *Culture: Sociology and Social Sciences*, 32-33.
- Ministry of Education Malaysia (MOE). (2020) Pelaksanaan Program Pendidikan inclusive di Program Pendidikan Inclusive di Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) (The Implementation of Inclusive Education Programme at the SEIP) Putrajaya: Special Education Division, MOE.
- Nooruddin, A. B. (2018). Equity: Problems in the implementation of education policies and reforms in Malaysia. *International Conference on Social Since, Economics and Art 2018*, Putrajaya, Malaysia.
- Nurul-Awanis. A., Hazlina, A., & Yoke-May, L. (2011). Malaysian education system reform, educationists perspectives. *International Conference on Social Since, Economics and Art 2011*, Putrajaya, Malaysia.
- Salleh, R., & Woolard, J. (2019). Inclusive education: Equality and equity (Teacher's views about inclusive education in Malaysia's primary schools). *Journal Pendidikan Bitara Upsi*, 1394 (7176), 72-83.
- Yamani, A., Shaterjalali, F., & Eghbali, B. (2017). Educational justice from the perspective of postgraduate students in a medical school in Iran: qualitative study. *Research and Development in medical Education (RDME)*, 6(1), 23-28.
- Department of Statistics Malaysia. (n.d.). Retrieved from <https://www.dosm.gov.my/>
- Ministry of Education Malaysia. (n.d.). Retrieved from <https://www.moe.gov.my/>
- Nodelman, E. N. (2023). <https://plato.stanford.edu/>. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/equal-ed-opportunity/>.
- The World Economic Forum. (n.d.). Retrieved from <https://www.weforum.org/>
- TIMES Examination Institute. (n.d.). Retrieved from <https://timssandpirls.ir/>